

FIETS- EN WANDELTOCHT ROND HET LEEKSTERMEER EN NIENOORD

Jan van 't Hoff

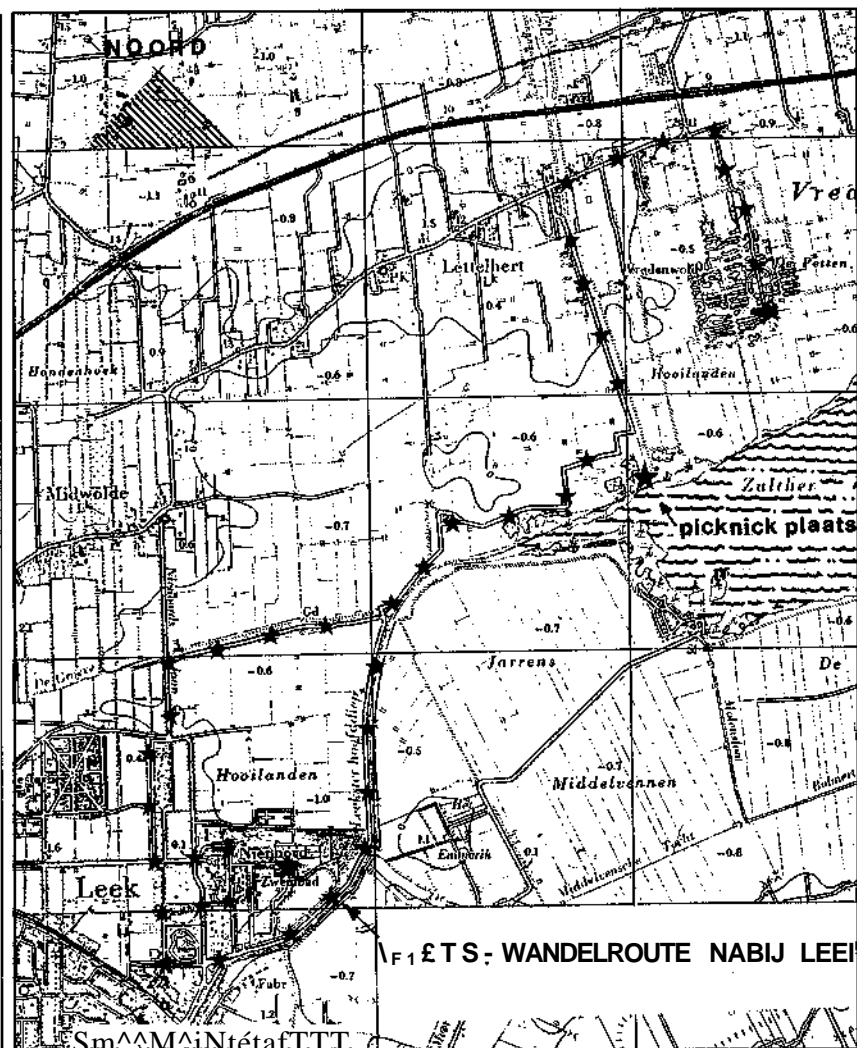
Het gebied tussen het Leekstermeer en Nienoord en in het noorden Lettelbert maakt deel uit van een veengebied, dat zich veel verder in het Zuidelijk Westerkwartier uitstrekt. In NO-ZW-richting wordt het ZWK doorsneden door een aantal zandruggen, waarop de dorpen zijn gesitueerd. Op één van deze ruggen ligt ook Lettelbert. Het Leekstermeer ligt op de grens van het pleistocene zand-, kleileemgebied van het Drentse plateau en het zeekleigebied van Noord-Groningen. Van oudsher heeft het Leekstermeer of Zulthe een functie gehad in de afwatering van het Drentse plateau via het Reitdiep naar de Lauwerszee. Sinds de afsluiting van de Lauwerszee zijn de jaarlijks terugkerende overstromingen rond het meer, als gevolg van o.m. de lage ligging van de oeverlanden, de geringe bergingscapaciteit van het meer, de versnelde afvoer uit Drente via de gekanaliseerde beken, de stagnerende afvoer via het Reitdiep, verleden tijd.

De oudste veenafzetting, o.m. terug te vinden in de Lettelberterpetten, dateren uit het subboreaala, ca. 5000 jaar geleden, en zijn ca. 1-2 meter diep.

Het grondgebruik in het gebied bestaat overwegend uit grasland. Verspreid in het gebied liggende meer-natuurlijke elementen zijn de Lettelberterpetten, de meeroevers van het Leekstermeer met rietkragen en moerasbos, het Leekstermeer en het landgoed Nienoord.

Het oude gedeelte van *Nienoord*, bestaande uit de hoofdlaan en enkele aangrenzende percelen, is een rijk loofbos-type met meer dan 60 boom-, struik- en plantensoorten.

Kenmerkende bomen en struiken zijn hier ondermeer es, esdoorn, hazelaar, zoete kers

en klimop. De plantengroei heeft met name een rijke voorjaarsvegetatie van soorten als de geelster, daslook en bosanemoon. In het noordwestelijk deel gelegen drogere bostype is soortenarmer. Indikatief voor dit drogere milieu is de rankende helmbloem. In het oosten ter hoogte van de ijsbaan ligt

een jonge loofhoutaanplant van ca. 10 jaar met de els en es als dominante soorten. De ruigte- 'vegetatie' bestaat uit brandnetel en kleeftkruid.

De *strookgraslanden* langs het meer zijn vochtiger dan de hoger gelegen graslanden

onder Lettelbert. Kenmerkende soorten voor de graslanden zijn o.m. geknikte vossestaart, tweerijige zegge, pinksterbloem. In de sloten wordt plaatselijk krabbescheer aangetroffen en waterlelie, gele plomp en fontijnkruiden. Ten zuiden van de Lettelberterpetten werden in 1975 nog dotters, zwanebloem, grote rate-

laar en koekoeksbloem waargenomen. Deze vrij intensief beweide, vochtige graslanden zijn vrij soortenarm, gemiddeld ca. 22 soorten. De *niet-bemeste graslanden* ter hoogte van de Lettelberterpetten, die bij het Groninger Landschap in beheer zijn, zijn soortenrijker: ±45 plantensoorten, waaronder reukgras, gewone zegge, echte koekoeksbloem en rode klaver.

In de *natte graslanden* rond het Elzenbroek aan het Leekstermeer (ten zuiden van het fietspad) wordt oa. dotterbloem, valeriaan en moerasspirea aangetroffen.

Het *elzenbroekbosje* aan het Leekstermeer bestaat niet alleen uit moerasbos maar ook uit een gedeelte waarin zich op korte afstand vele verlandingsstadia bevinden, met redelijk zeldzame soorten als de ronde zegge, waterdriëblad, waterscheerling (een kenmerkende soorten drijfkillen) en veenpluis. Hier zijn de vegetaties aangetroffen van grote en kleine zeggen.

In 1975 is in de *Lettelberterpetten* een vegetatiekundig onderzoek uitgevoerd. Dit petgat bestaat uit open water, een zoom van drijfkillen, een zoom van grote zeggen, rietland, elzenopslag en langs de randen enkele verruigde stukken van brandnetel en kleefkruid. Alleen al in de twee zuidelijk van de Lettelberterpetten gelegen kleine petgaten zijn meer dan 80 plantensoorten aangetroffen. Het moerasbos bevat elementen elzenvogelkervbond, zoals aalbes, zwarte bes (uniek!), dagkoekoeksbloem, vogelkers en heksenkruid.

De drijfkill- en zegge-zone bestaan uit kenmerkende soorten als cyper- en pluimzegge, waterscheerling, moeraslathyrus en waterdriëblad.

Het rietland wordt gekenmerkt door soorten uit het moerasspirea-verbond als poelriet en moerasspirea.

Vogels

In 1975 is het Leekstermeer op doortrekkende overwinterende watervogels, ganzen, zwanen en eenden, geïnventariseerd en zijn de meeroevers ook op broedvogels onderzocht.

In 1980 is het gebied in zijn geheel onderzocht op broedvogels door de PPD Groningen in het kader van de provinciale milieukartering.

In *Nienoord* bevindt zich een broedkolonie van blauwe reiger (88 paar in 1980) en van de roek (123 paar in 1980). Een ander opvallende soortgroep in oude loofbosdelen zijn de holenbroeders, waarvan mn. het voorkomen als broedvogel van de kleine- en grote bonte specht, de holenduif, boomkruiper en bonte vliegenvanger het vermelden waard is.

Als boomlaagbroeder komt hier bv. de wielewaal met 4 paren voor. De kruid- en struiklaagbroeden zijn talrijk vertegenwoordigd. Als broedvogel kunnen genoemd worden staartmees, roodborst, matkop, heggemus en zwartkop.

In 1980 zijn de watervogels als broedvogel in de natte graslandzone waargenomen de slobbeend en kuifeend. Van de weidevogels zijn in de open graslandgebieden oa. watersnip en tureluur waargenomen.

In de oevervegetatie langs het Leekstermeer is in 1980 om. het broeden vastgesteld van rietvogels als de kleine karekiet en rietzanger. Aan de Drentse oever zijn in 1975 ook de snor en sprinkhaanrietzanger waargenomen. Ook heeft de bruine kiekedief aan het Leekstermeer gebroed.

In de wintermaanden november, december pleisteren op het Leekstermeer veel doortrekkende en overwinterende watervogels. Uit 1975 zijn om. de volgende waarnemingen van

deze maanden bekend:

slobbeend	ca	100 exemplaren
kuifeend		100 - 200 exemplaren
tafeleend		200 - 400 exemplaren
wintertaling		1000-1200 exemplaren
wilde eend	max	4000 exemplaren
smient		100-200 exemplaren

De Lettelberterpetten zijn rijk aan moeras- en zangvogels. De fitis is de talrijkste broedvogel. Verder kan het voorkomen genoemd worden van boomkruiper, ransuil, matkop, gekraagde roodstaart, zanglijster, bonte- en grauwe vliegenvanger, bosrietzanger en kleine karekiet.